

Week van 17 tot 23 oktober 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 18

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

Een kreet klonk door de stille avond. Maar welk een kreet!

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F : 3 m. : 30 F : 6 m. : 60 F : 9 m. : 90 F : 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105, Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stijs, Kunstlaan 20, Brussel 4

De laatste Binders in Vlaanderen

door

Sylvain Van der Gucht

en

Lodewijk Van Laeken

HET kantoor van notaris Jacobus Vosselaar, in de Nieuwstraat te Aalst, verschilt in niets van andere notariskantoren. Klerk Sprietvlechter zit er elke dag kalm te werken en ontvangt de vele klanten met de glimlach.

Het feit, dat er Franse bezetting is, vormt voor notaris Vosselaar geen hinderpaal om veel geld te verdienen. De boeren van heinde en verre brengen hem in volle vertrouwen hun geld. Zij vermoeden echter niet, dat in dit notariskantoor, de meest duistere plannen worden gesmeed tegen argeloze kapitaalkrachtige burgers uit de streek.

Notaris Vosselaar, die in werkelijkheid een gewezen galeiboef is en zijn hoofdklerk een gewezen medegevangene, zijn in feite de leiders van de beruchte bende, de Binders genaamd, die de streek van Aalst, even na 1800, lange tijd onveilig maakten door hun roof- en moordtochten.

In menig boeren- en burgersgezin werd ellende gebracht. De Binders schrokken er niet voor terug hun medeburgers naar het leven te staan op de gruwelijkste wijze.

Gelukkig zegeviert hier ook uiteindelijk het recht, dank zij de speurzin en de spitsvondigheid van Jan Clercker, zoon uit de herberg, de « Hope van Vrede » te Oordegem, alsmede zijn vriend Victor, een gewezen strijder van Napoleon.

De ganse bende wordt ontmaskerd en uitgeleverd aan het gerecht.

Einde goed, alles goed, want Jan Clercker en Victor, krijgen ook de heldin hunner dromen en slijten met hun gade een lang en gelukkig leven.

Deze boeiende roman, vol hartstocht begint in de week van 31 oktober op 6 november.

Hij zag van hier de daken van Knokke, en de watertoren van Duinbergen en de kerk van Heist. Even daarover lag Zeebrugge, waar ook de Duitsers nestelden, en schepen hadden om op zee hun roversdaden uit te voeren.

Men zei, dat de vijand langs gans de grens een draad zou spannen, geladen met elektriciteit om het vluchten van burgers en soldaten te beletten.

België moest dus nog strenger afgesloten worden als een enge gevangenis, waarbinnen de bezetter zijn schrikbewind uitoefende.

- Hoornaert ! klonk het plots.

Frans keek verbaasd op. Bij hem stond een haveloos gekleed man, die onhoorbaar genaderd was. De jonge boer schrok van zijn wild uitzicht.

- Kent ge me niet meer ? vroeg de vreemdeling.

- Och Here... Lamon van Staalhem ! Gij !

- Ja, dezelfde.

't Was een boerenwerkmán, die nog bij vader Hoornaert gewerkt had tot hij trouwde en in de omtrek van Steenhove op het gehucht Staalhem voor zijn eigen begon.

- Wat zijt gij vermagerd ! riep Frans.

- O, ik loop met de dood in 't lijf ! klonk het vol wanhoop.

- Gij waart toch soldaat.

- Ik ben het nog. Ik ben nu in Holland geïnterneerd.

- Waar ?

- Te Zeist...

- En gevlucht ?

- Ja ! Ik wil naar Roeselare.

- Maar Lamon toch ! Staalhem is ontruimd gelijk Steenhove.

- Ik weet het...

- Ge kunt nu ginder niets doen. En als soldaat zullen de Duitsers u gevangen nemen.

- Ze mogen met mij doen, wat ze willen, riep de man wild. Ze mogen mij naar Duitsland sleuren, me dood maken, als ik maar eerst mijn kop kan uitwerken. En daarom moet ik over de grens. 'k Had gehoord, dat gij hier woont en gij moet mij helpen. Ik moet naar België geraken.

- Uw kop uitwerken ? Wat is er dan toch, Lamon ? Zeg het mij eens, misschien kan ik u helpen.

- Niemand kan mij nog helpen. Maar ik zal u alles vertellen. Ik wil mijn vrouw gaan vermoorden.

Frans sidderde. Deze vroeger zo brave kerel, zo ijverige werkmán riep dat vol wraaklust, en uit zijn blik laaide vreselijke haat.

- Maar Lamon toch. Uw vrouw vermoorden.

- Ja. En dan kunnen ze met mij doen, wat ze willen. Ik kan te Zeist niet blijven. Ik had toch goede moed en veel hoop, maar nu is alles gebroken in mij.

Plots zonk die woede en brak de man in snikken uit. Hij stond daar als een eendelijke dompelaar, in lompen gehuld, kleren, die hij zeker gekregen of gekocht had, om zijn uniform te kunnen afleggen en tot hier te geraken.

- We moeten eens kalm spreken, hernam Frans met innig medelijden. Hij liet Lamon aan de rand van de gracht neerzitten en nam dan naast hem plaats.

- Hebt ge honger of dorst ? vroeg hij.

- Neen !

- Willen wij naar mijn huis gaan ? Zie, ginder woon ik...
- Ik heb uw vrouw gezien... Martha Legein. Ik herkende ze dadelijk. Maar 'k ben weggevlucht. Ha, toen voelde ik het vuur in mijn binnenste nog meer. Mijn vrouw heeft mij bedrogen.

- Maar weet ge dat zeker. Er wordt zoveel verteld, Lamon.

- Ze heeft me bedrogen met een Duitser !

- Weet ge dat zeker ?

- O, God, kon ik nog maar twijfelen, was er nog maar hoop.

- Misschien ? Er is veel kwaadsprekerij. Er zijn veel boze geruchten. Dat weet ik hier 't best...

- Kijk dan !

Lamon haalde een portret voor de dag...

- Jozef-Maria ! kreet Hoornaert verschrikt.

Daar stonden ze gefotografeerd : vrouw Lamon en een Duitser, arm aan arm, en beiden lachend.

- Kan ik nog twijfelen !

En nu verhaalde de ongelukkige zijn geschiedenis : Op die eerste augustusdag was hij als Hoornaert vertrokken... 't hart vol droefheid, omdat hij zich losscheuren moest van zijn vrouw en drie kinderkens... omdat hij te strijde ging en misschien nimmer terugkeren zou...

- Ja, 't was voor u nog wreder dan voor mij, want gij hadt kleinen, zei Frans.

- Twee meisjes en een jongen. 't Oudste zes, en 't jongste twee... Die arme schaaapjes.

Maar Lamon wilde zijn plicht doen gelijk de anderen.

Hij leerde de oorlog met al zijn verschrikking kennen. Hij hoorde kanonnen bulderen en bommen huilen, zag makkers vallen, trotseerde de dood.

Maar hij deed zijn plicht en streed tot geen andere uitweg meer was dan het kamp in Holland.

Wachten nu maar, geduldig wachten tot hij naar huis mocht.

Hij vernam, dat de Duitsers ook zijn dorp bezetten, en was angstig omdat hij uit de eerste oorlogsmaand wist, welke gruwelen er in België waren gebeurd; hij was angstig om de zijnen.

Doch de wreedheden hielden op en hij ontving geruststellende berichten. De bezettingssoldaten waren kalmer en gingen goed met de bevolking om. Er geschiedde niets onbehoorlijks. Wachten dus maar weer tot de oorlog eindigde. Dan zou hij 't vreedzaam leven hervatten en blijmoedig werken voor zijn gezin, te blijmoediger nog, omdat hij nu had leren verstaan de zegen van vrede en geregelde arbeid, omdat hij had gevoeld, door die vreselijke scheiding, door het dreigen van de dood tussen hem en de zijnen te schuiven, hoe innig lief hij vrouw en kinderen had.

Maar, grote God, eergisterenmorgen kwam de postbode met de brieven, en er was er ook een voor hem. Vrolijk scheurde hij de omslag open. Een portret...

Maar de arme soldaat verbleekte. 't Was of men hem een hevige slag op 't harte gaf.

Zijn vrouw naast een Duits soldaat. Een lach op beider gelaat.

Was het waarheid ?

O, dat gruwelijk portret grijsde hem tegen als een zeker bewijs.

Hij had verhalen gehoord van deernen, die zich afgaven met de vijanden van België, met hen, die onze jongens aan de IJzer bestrijden tot de dood toe, met hen, door wie er zoveel rouw en leed en wanhoop gekomen is in 't geteisterd land.

Meisjes van geringe stand wandelden nu, in een tijd van ondersteuning met zijden gewaden, met boa's om de hals, met een saccoche in de hand. 't Zijn soldatenliefjes. Wat deert hun 't leed van deze dagen. In door de bewoners verlaten en door militairen bezette huizen zijn ze soms te gast. Hun oog valt op een prachtig kleed der gevluchte madam, op een fijne werkdoos der uitgeweken dochter, op een naaimachine... En de verliefde Duitser kan de smachtende glimlach en smekende blik niet weerstaan. Menig ameublement is aldus in verschillende richtingen uiteengegaan. En of de soldatenliefjes tweemaal per week, soms onder militaire geleide, bajonet op 't geweer, naar zeker gebouwtje tot onderzoek moeten gaan, wat deert haar dat ? Is het geen tijd, waarin alles toegelaten is, waarop de wereld schokt, 't gebouw der beschaving krakend ineenstort. Waarom zouden zij steunpilaren der beschaving zijn ? En bij 't bulderen van de kanonnen en 't daveren van de stad lachen en schertsen en minnen en drinken en smullen zij... En hoger bekommernis dan toilet kennen ze niet.

- Maar nu ook mijn eigen vrouw. Here God toch, de moeder van mijn eigen kinderen ! kreet Lamòn in een nieuwe vlag van woede. Ik moest wel gevangenschap verduren, achter het ijzerdraad zitten. Kon zij zich niet deftig houden. M'n ziele Gods toch, elk ogenblik peinsde ik aan hen. Mijn kameraden noemden mij de dromer. 'k Was altijd met mijn gedachten thuis. En nu gaat zij zo handelen. Maar ik wil ze straffen, haar en die schelm...

- En uw kinderen dan ? vroeg Frans. Wat met uw kinderen als de Duitsers u fusilleren ?

- O, mijn dutsjes, mijn arme lievelingen. God, 'k ben toch zo zwaar gestraft. Als ik geen kinderen had... Maar 'k heb er en 'k zie ze zielsgaarne, en 'k was gelukkig er voor te werken en nu ik in Holland ben, wist ik dat ik ze zou weerzien. Maar nu dit !

- Lamon, hoor eens, gij gaat niet naar België ! sprak Hoornaert ernstig.

- Ja, ja.

- Ge zult uw vrouw niet doden. Ge kunt met haar breken, ze is onwaardig, maar ge moet aan uw kinderen peinzen. Ik weet raad. Ik ken iemand, die dikwijls naar België gaat. Hij zal uw kleinen meebrengen.

- Wie ?

- Ik mag hem niet noemen. Ge begrijpt dat, maar 't is een brave, eerlijke gast.

Hoornaert dacht aan Loden.

- En gij keert naar Zeist terug, vervolgde hij.

- O, neen, dat niet !

- Ge moet, anders wordt ge gestraft.

- Of ik nu in 't kamp ben of in een strafbarak, is dat niet 't zelfde voor mij. Maar laat mij vrij. Ik kan nu niet in al de doening van 't kamp leven.

- Doe het voor uw kinderen. Hebt ge geduld, er is wat tijd nodig.

- Laat me ze dan zelf halen. Kan een vader dat niet beter dan een vreemde ?

- Die vreemde weet de weg.

- Ik zal hem ook vinden.

- Luister nu naar goede raad. 't Is zo gemakkelijk niet in Vlaanderen te reizen. Ik heb dat ook ondervonden, en zou hier niet geraakt zijn zonder hulp.

Lamon liet zich overhalen. Gij ging mee naar Hoornaerts huis en beloofde de volgende morgen naar Zeist terug te keren en geduldig de komst van zijn kinderen af te wachten.

Martha had ook zielsdeernis met hem.

's Avonds, toen Lamon in het schuurtje lag, want andere slaapgelegenheid kon men hem niet bieden, spraken de jonge man en vrouw nog een wijle. Om de zoete nacht hadden ze 't raam van hun kamerke opengelaten en van Vlaanderen, zeker wel van 't Houthulsterwoud zelf, kwam 't kanongebulder tot hier.

- We zijn soms zo droefgeestig, zei Hoornaert, maar er zijn toch nog zoveel ongelukkiger dan wij. Denk aan die Lamon. En hij vertelt, dat er in 't interneringskamp heel veel zwaarmoedigen treuren... Verleden week hingen er zich twee op.

- Waarom ?

- Van 't danig dubben over hun vrouw en kinderen, waren ze in 't hoofd geraakt. Er zijn er, die hele dagen op hun matras liggen, omdat ze niet de minste moed meer hebben.

Zo keuvelden ze nog een wijle, deze jonge bannelingen van Vlaanderen, en als ze naar vele anderen zagen, vonden ze meer kracht om hun eigen lot te dragen.

's Morgens ging Frans zijn gast wekken...

Lamon was verdwenen...

Hoornaert schrok.

-Hij zal toch over de grens zijn, mompelde hij verschrikt.

Hij liep tot aan Louise, die aan 't einde van 't land een herbergje hield. Misschien zou hij nieuws vernemen. Lamon kon gevangen genomen zijn, of erger nog...

- Al mijn gebabbel heeft dan toch niets geholpen, zei Frans tot Martha. Als hij nu maar geen wraak neemt op zijn vrouw.

Maar er was geen spoor van hem te ontdekken.

- Nooit geraakt hij tot daar. Arme man. Hij was zo benauwd om naar Zeist terug te keren.

- Hij zal om zijn kinderen zijn.

Die morgen bracht de postbode een brief van Gust. Door Loden kende jonge soldaat hun adres. Het was een schrijven voor hen en voor Angèle... Misschien zou Hoornaert het kunnen oversmokkelen. Hoe weinig begreep Gust van de toestanden aan de grens en in bezet Vlaanderen. Men kende zelfs de verblijfplaats der familie Debruin niet...

Martha dacht aan haar eigen liefde, toen ze las, hoe haar broer aan zijn meisje schreef. En hoe jammer toch, dat zij de brief niet bezorgen kon.

Loden had beloofd een onderzoek te doen, maar ook voor hem was dat moeilijk, omdat hij zich weinig mogelijk aan kennis vertonen mocht.

AAN DE DRAAD

Frans Hoornaert had zich na de dagtaak naar Retranchement begeven. Hij moest er enige zaken regelen met een landgenoot, ook een vluchteling.

En zoals 't ging, men had over de oorlog gesproken en 't eigen land over de laatste berichten uit België en zo was het vrij laat geworden.

Hoornaert trad buiten. Het kleine dorpje, vroeger een versterking, zoals de naam nog aanduidde, lag reeds in de diepste rust.

Frans ging over de brug, waar de Nederlandse schildwacht stond. De jonge man had een kaart en op vertoon hiervan mocht hij de weg langs 't kanaal volgen, die voor de gewone wandelaar afgesloten was, omdat hij te dicht langs de grens liep.

De Duitsers hadden intussen hier reeds hun geduchte versperring gebouwd, drie reeksen van draden, waarvan de middenste met elektriciteit geladen waren, zodat ze bij de minste aanraking de dood veroorzaakten.

Aldus was 't arme België nog meer afgesloten. Die versperring moest langs de ganse lijn verrijzen, van de Noordzee tot Limburg en er achter patrouilleerden de schildwachten, die tot bevel hadden, te schieten op ieder die de grens naderde en bij 't eerste sein niet bleef staan.

't Was of men de tralies van een reusachtige kerker zag.

Hoornaert liep denkend voort. 't Lenteoffensief van de Duitsers was weer mislukt, ondanks gebruik van helse gassen en 't opofferen van talrijke regimenten. Kleine vorderingen slechts had de vijand gemaakt, maar de weg naar Calais bleef voor hem afgesloten.

Maar niemand kon nog 't einde van deze geweldige oorlog voorspellen.

't Was nu zomer, en hier in 't land van Kadzand prijken de velden met hun heerlijke oogsten.

Hoornaert was zeer tevreden over zijn vruchten. Och, hij kon de moeilijke tijd wel doorworstelen en wachten. Zoveel anderen verkeerden in grotere nood dan hij.

Hij dacht aan Bertha. Ze verbeidde nu het kind. Het kon elke dag geboren worden. Martha wilde naar Rotterdam, om haar zuster bij te staan. Haar hart trilde van deernis met de eenzame.

Maar moeder zelf werd steeds hulpelozer en was al lastig, wanneer haar dochter zich voor enige uren verwijderde. En om haar moest Martha thuis blijven.

Bertha schreef dat ze nu in een gesticht was, een hospitaal, waar ze uitnemend verpleegd werd. Toch was haar laatste brief vol somberheid. «Kon ik met mijn kindeke van deze wereld weggenomen worden», schreef ze.

Frans twijfelde soms of zijn schoonzuster dat alles ernstig meende. Zou ze na haar verlossing zich weer niet binden aan Desmedt, die nu toch alles voor haar bekostigde.

Met welk doel was de grondeigenaar van Steenhove zo mild?

Aldus liep Hoornaert mijmerend voort. Eensklaps schrok hij...

Een kreet klonk door de stille avond. Maar welk een kreet! Een langgerekt geschrei, zoals hij eens op 't slagveld gehoord had, toen een makker eensklaps door een granaatscherf uit 't schone leven werd gerukt.

Schoten knalden.

Mensen, die over de grens willen vluchten, zei Frans ontsteld. En ze weten niet, dat de draad daar staat en lopen radeloos heen en weer, beloerd door de Duitse schildwachten.

En hij dacht aan zijn eigen vlucht. Toen stond die versperring daar nog niet, en toch ging de dood rakelings langs hem.

De boer snelde naar de versperring. Even zag hij een blauwe vlam, die hoog opsloeg, tegen de duisternis, een wijle flikkerde en dan verstierf.

En nog klonk geschrei. 't Scheen wel of er nu kinderen weenden.

- O, kon ik helpen ! kreet Frans. Maar hoe ?

Hij zelf was geheel ongewapend tegen die helse barricade, die verraderlijk en onzichtbaar, de onbedachtzamen als in grijpparmen tot zich rukte.

't Geschrei verwijderde zich en 't werd weer stil.

Nog enige tijd bleef Hoornaert staan. Hij hoorde niets meer en begaf zich naar huis.

Martha was opgebleven.

- Ik ben laat. Waarom zijt ge maar niet gaan slapen ? vroeg haar man.

- Och, ik lig tegenwoordig toch lang wakker.

- Er moet iets aan de draad gebeurd zijn.

- Een ongeluk ?

- 'k Vrees het.

Frans vertelde wat hij gehoord en gezien had.

- We zullen er morgen misschien meer van horen, zei hij dan.

- Wel neen ! Wat zaken zou ik er hebben.

- Gij komt er toch nooit te dicht bij, hé ?

- Ja, 't is een duivelse uitvinding. Ge moet Duitser zijn, om daaraan te denken.

- Ik ben er toch zo schuw van.

Ze gingen nu slapen, want 't was morgen weer vroeg dag.

Martha lag echter lang door het raam te staren, ze kon de sterren boven de duinen zien pinkelen, ze dacht aan haar zuster... Die was nu misschien in nood. Een simpel meisje van Steenhove, nu in een hospitaal te Rotterdam, zonder familie of bekenden, zonder beschermers dan alleen de man, die eigen vrouw en kind ontvluchtte.

De nieuwe dag werd reeds geboren en nog had de oudste dochter van Doornhage weinig gesluimerd.

Ze wekte Frans en stond zelf op om koffie te zetten en brood te snijden. De jonge man verzekerde dikwijls dat hij wel alleen zijn eenvoudig ontbijt gereed maken kon en zij maar wat moest blijven rusten, doch Martha wilde daarvan niet horen.

Hoornaert verliet een halfuurtje later zijn huis. 't Was nog fris, maar de zon die ginds boven de polder aan de roze hemel verrees, beloofde een warme dag.

De velden doomden nog en uit de grond steeg de verse geur van aarde, die de jonge boer steeds zo sterk aan vaders hoven, en aan de eigen streek herinnerde.

- Goede morgen, klonk het.

Een landbouwer kwam van 't Zwinkant. Hij moest te Oostburg de eerste tram halen, want hij ging naar de Middelburgse markt.

- Er hangt een man aan de draad, vertelde hij.

- Is het toch waar ?

- Hadt ge 't al gehoord ?

- Wel, ik kwam gisterenavond van Retranchement en er was iemand, die geweldig schreeuwde, en de Duitsers schoten.

- Ja, dan is het die ongelukkige dompelaar geweest. Hij ligt er nog.
- Hebben ze hem nog niet weggehaald ?
- Eerst moet de officier komen.
- Hebt gij hem gezien ?
- Ja, 't Is een wreed gezicht.
- Zeker een vluchteling ?
- Dat zal wel zijn. 'k Had geen tijd om er met de Duitsers over te spreken en, eerlijk gezegd, ik vond het te gruwelijk om er lang naar te zien... Ginder, achter mijn hoeve, ligt hij. Nu, goede morgen, ik moet mijn tram hebben. Ja, 't is een duivels tuig nu aan de grens.

Frans spoedde zich naar de plaats van het onheil.

Enige Duitsers omringden het lijk. Ze zagen Frans naderen en schoven wat terzijde opdat hij de dode kon zien.

Een zei met een grijslach :

- Hij zit er goed aan vast en zal niet meer weg lopen.

Hoornaert moest zich beheersen bij die ongevoelige opmerking.

Eensklaps wankelde hij van schrik.

Lamon !

O, neen, hij moest niet twifelen.

't Was Lamon, die hier zo vreselijk zijn dood had gevonden.

't Was de wanhopige geïnterneerde soldaat, die op de tijding van het slecht gedrag van zijn vrouw, naar België was gegaan om zijn kinderkens te halen. En nu, aan 't eind van zijn moeilijke reis, had hij de dood gevonden, was hij gegrepen geworden door deze helse draden, lag hij daar met zwart-geblakerd lichaam, doorbrande borst, als een ellendig wrak.

Frans had zijn doodskreet gehoord !

En dan het kindergeschrei !

Nog beheerste Hoornaert zich.

- Ik heb hem gisteravond horen roepen, zei hij tot de Duitsers.

- Ja, antwoordde de ruwe kerel van zo even, hij heeft een lange kik gegeven eer hij de eeuwigheid introk.

- Maar ik hoorde ook kindergeschrei, hernam de Vlaming.

- Juist, hij wou met zijn kinderen over de grens vluchten. Die kleinen zijn door ons naar Knokke gebracht.

- Die man was hun vader. Ze moesten naar Holland.

- Hij is naar de Hollandse hemel, lachte dezelfde bruit.

- En gij zult wel eens naar de Duitse hel varen ! barstte Frans los. Wat heeft die man misdaan. Hij was gevangen en ging zijn kinderen halen.

- Hij mag niet in of uit België, zei een van de anderen.

- Moogt gij in België staan ? Door gemeen verraad zijt gij er in gekomen. En ge moordt nog altijd. Maar er uit geraakt ge niet meer. 't Zal uw graf worden en 't is wel besteed. Arme dompelaars aan uw duivelse draden vangen, dat is dapper en moedig, maar over de IJzer trekken, dat kunt ge niet.

Hoornaert wendde zich af. 't Ware onvoorzichtig hier nog langer te blijven. Hij stond er alleen tegenover zes kerels, die niet altijd de grens eerbiedigden.

- Arme, arme Lamon, mompelde hij. Zo'n goede vader... en zulk een einde. O, die doodskreet... 't Was zeker ook nog een roep om zijn kinderkens. Ja, een moeder kan slecht zijn. Wat is er allemaal gebeurd, ginds ?

Dat bleef voorlopig een geheim, dat de dode met zich nam, of door de draad afgesloten was.

Hoornaert kon niet dadelijk aan het werk gaan, maar begaf zich naar huis.

- Wat nu ? vroeg Martha.

- Er hangt toch iemand aan de draad. Ik heb hem gezien. 't Is wreed.

- Maar wat doet ge raar ! Is 't een kennis misschien ?

- Ja.

- Here God ! Wie ?

- Lamon.

- Lamon. Hij was dus toch naar huis.

- En hij had zijn kinderen mee.

- Zijn die ook verongelukt ? vroeg de vrouw angstig.

- Neen ! De Duitsers hebben ze naar Knokke gebracht.

- Arme schapen ! O, waren ze aan deze kant, we namen ze op.

- Ja.

- Zoudt ge ze niet kunnen krijgen ?

- Dat kunt ge peinzen.

- 'k Heb er zo'n zielsdeernis mee. Arme Lamon toch ! Wat een tijd ! Dat ge eens om de kinderen vroeg, Frans ?

Hoornaert ging na een tijdje weer naar buiten.

Dat zal niet helpen.

Meer nieuwsgierigen verzamelden zich aan de draad, waar het gruwelijk verminkt lijk lag. Eindelijk kwam er een officier. Dan duurde het nog enige tijd eer er een kar kwam.

Frans zag van op de dijk, hoe de Duitsers het lichaam op het voertuig legden.

De kar reed heen door de van de zomerzon blakerende polder. En Lamon zou worden begraven op het kerkhof van het vreemde dorp.

DE BEZOEKER IN DE NACHT

- Ze kloppen...

Martha wakte Frans die vast sliep, moe als hij elke avond was.

- Ze kloppen, herhaalde jonge vrouw.

- Wie kan dat zijn ? vroeg Hoornaert nog wat dromerig.

- Misschien een telegram van Bertha.

Ze bezorgen hier 's nachts geen telegrammen.

Hij sprong uit zijn bed en opende de deur. 't Kon immers toch geen vijand wezen.

- Goed volk ! klonk het.

- M'n ziele, dat is Loden !

- In levende lijve !

- Kom rap binnen ! Van waar zijt gij uitgekropen ?

- Vanavond te Vlissingen aangekomen, dan met een bootje over.

- En zo laat hier ?

- k' Ben eerst naar de grens geweest. Ik wist, dat ge mij op elk uur zoudt binnen laten.

- Van eigen ! Ik zal de lamp aansteken.

- Neen, neen... Zeg maar waar ik rusten kan, op een stoel, op zolder in een schuur, 't is gelijk waar... en slaap ook voort.

- Maar we kunnen wat klappen.
- Ik blijf morgen heel de dag.
- Op zolder is een bed... Kom mee... 't Is eigenlijk maar een matras op de vloer.

- Meer dan genoeg!

Ook Martha was zeer verwonderd over de komst van de Boskanter.

Loden was de volgende morgen al vroeg op. Aan het ontbijt vertelde hij, dat hij naar België ging om weer de Duitsers af te spieden.

- En niet per vliegmachine? vroeg Martha.

- Deze keer niet! Ik moet ook eens aan de zee kust rondkijken, en zak zo naar de eigen streek af.

- 't Is toch gevaarlijk! sprak Frans.

- Dat weet ik! Maar wat wilt ge? 't Werk trekt me aan. En 't moet gedaan worden!

Loden vertelde toen hoe Nele met haar moeder samen woonde. Soms had ze wel eens vlagen van angst en smeekte haar man dat werk te staken, maar als ze aan het lot van haar vader dacht, kon ze hem toch niet weerhouden.

- Als ge Angèle Debruin eens kondt vinden, zei Martha. Er ligt hier een brief van Gust.

- Maar dat is voor Loden gevaarlijk, meende Frans. Niemand mag weten dat hij 't land is.

- Angèle wel, hernam de Boskanter. Geef de brief maar mee. Ik kan niets zekers beloven, maar ik zal toch mijn best doen.

In de namiddag wandelden de mannen in het veld.

- Gaan we eens tot aan de draad, stelde Hoornaert voor.

- Neen! De Duitsers moeten mij niet zien. Ge weet nooit waar ze u zouden herkennen.

- Vermomt gij u op reis niet?

- Soms. Maar voor alle voorzichtigheid kom ik de kerels nu niet onder de ogen.

- Hoe geraakt ge over de draad? Dat is een heel spel! Een onvoorzichtige beweging en ge zijt er aan.

- Dat weet ik, maar ik ben goed gewapend.

- Wat helpt dat?

- Ge begrijpt me niet. Ik heb 't nodige mee om ongehinderd over de draad te geraken, gummi-handschoenen en kousen, een geïsoleerde tang om de draden door te knippen. Maak u daarover niet benauwd, vriend. Tegen de Duitse uitvindingen hebben we geallieerde weermiddelen.

Toen de avond gevallen was, maakte Loden zich gereed.

- Gaat ge mee tot aan de grens? vroeg hij.

- Ja, antwoordde Frans.

- Maar uw vrouw heeft het liever niet, geloof ik.

- O, ik ben zo zielsbenauwd van die draad. Ge weet het van Lamon, niet waar?

- Ja.

- Is het niet wreed! En soldaten zijn er ook blijven aan hangen! Daarom ben ik zo benauwd dat Frans er heen gaat.

- Maar vrouwtje, ik zal immers goed opletten.

- Een ongeluk is gauw gebeurd.

- Nu, als ge liever hebt, dat hij thuis blijft, moet hij het doen, hernam de Boskanter lachend.

- Neen, neen, laat hem mee gaan, maar blijft een eind van de versperring, hé, Frans!

Beide mannen vertrokken. Ze begaven zich naar een eenzaam plekje in de polder.

- En zijt gij nu geheel gerust? vroeg Hoornaert.

- Ja. Ik weet het, dat ik mijn leven ga wagen, maar dat doet een soldaat aan 't front toch ook. Nu, beste kameraad, ik zal niet lang talmen. Blijf gij nu hier. Denk aan de vermaning van uw vrouw.

- Zo flauw ben ik niet.

- Ge kunt mij toch niet helpen. Zo over een week kom ik terug als 't God belieft. En zo niet, bid voor de ziel van de Boskanter.

De twee Vlamingen drukten elkander de hand. Loden verwijderde zich. Op handen en voeten kroop hij naar de versperring. Frans kon zijn gedaante nog onderscheiden.

- Moedige kerel, mompelde hij. Hij waagt alles en zo kalm, zo stil. Geen ge-
tuigen van zijn heldenmoed. En moest hij vallen, moesten ze hem ergens neer-
schieten, wie zal 't uitbrengen? Wie zou later nog aan hem peinzen, buiten Nele en wij?

De Boskanter was nu de versperring genaderd. Hij trok gummi-kousen aan en de handschoenen. 't Bleek niet nodig een draad door te snijden. Waarom zou hij het dan ook doen? Zo vestigde hij maar de aandacht op zijn vlucht!

Onbevreesd greep hij de draden des doods vast en zij hinderden hem niet. Hij kroop er tussen door, legde zich aan de overkant plat te gronde en luisterde. Alles was veilig. De sluwe gast trok zijn hulpmiddelen uit en verborg ze wat verder, bij een hoeve.

- Deze gebouwen moet ik onthouden, tegen dat ik terugkeer, dacht hij. Neeltje lief, nu sta ik weer op eigen grond en veel werk moet ik af doen, eer ik terug ben bij u.

Behoedzaam sloop hij verder. Wat later dook hij in een gracht. Hij hoorde stemmen. Een Duitse patrouille trok hem rakelings voorbij. De mannen lachten en habbelden.

- Wist gij maar, welk een vogel er hier zit! dacht Loden.

Toen de soldaten heen waren, sprong hij op.

- En nu vooruit! mompelde hij.

De Boskanter vertrok in de richting van Knokke. Zo steunde hij het moedig worstelend legertje in de rug, en hij deed het met overtuiging en liefde.

Hoornaert was lang op dezelfde plaats gebleven. Twee mannen kwamen bij hem.

- Rijksbeambten, zeiden ze. Wat doet gij hier?

- Ik ben op wandel.

- Zo! De meeste mensen liggen al te bed.

- Dat kan zijn. Sommigen kunnen niet zo rustig slapen. Ik heb dikwijls behoefte om naar mijn land te staren, ook al is er niets te zien, en dan te mijmeren, antwoordde Frans bedaard.

- Ja, maar er zijn er, die ook naar de grens komen om te smokkelen.

- Ha, gij verdenkt mij daarvan! Mijne heren, ik ben Belgisch soldaat geweest en nu verminkt. En gij meent, dat ik zo eilandig laf zou zijn om onze vijanden te steunen. Nu, 't is waar, er zijn, helaas, ook Belgen, die het wel doen! Ik beken het, zulke lafaards lopen er hier rond.

- O, ik herken u, hernam een der ambtenaren. Gij zijt Hoornaert, die daar tegen de duinen woont. Ga dan maar uw gang! Neen, gij zijt geen smokkelaar.

- Liever kwam ik van honger om dan dat!

De ambtenaren verwijderden zich.

- Ja, die mannen doen hun plicht, dacht Frans. En 't is ook in ons belang.

De smokkelaars, die allerlei waren aan de Duitsers leveren, helpen hen en benadelen ons leger. Maar 'k moest ze och ook niet vertellen, dat ik mijn beste vriend, de spion, heb zien vertrekken.

Hoornaert ging nu naar huis.

- Is hij over? vroeg Martha.

- Ja.

- En hoe ging het.

- Heel goed, voorzeker! Hij was rap weg. Ik ben niet tot aan de draad geweest.

- Loden durft toch!

- 't Is een Boskanter van de beste soort. En zo gerust! Nooit blufferij! God beware hem!

- Dat bid ik al de hele avond. En Nele moet ook moed hebben, om hem altijd weer te laten gaan.

- Gij hielt mij ook niet tegen!

- Juist omdat ik nooit zal vergeten wat ik toen afgezien heb, bewonder ik Nele.

En beiden dachten aan hun afscheid, toen ze pas gehuwd waren. Dat vaarwel vergaten ze nooit...

IN 'T HOSPITAAL

Er was een brief uit Rotterdam gekomen. Bertha had een dochttertje ter wereld gebracht. De moeder was zeer zwak.

Een vreemde hand had dat geschreven. En Martha was dodelijk ongerust. Ze wilde naar haar zuster... Doch vrouw Legein was ongesteld en kon haar oudste dochter niet missen. Als deze zich ook maar even verwijderde riep de zieke haar.

- Gij moest eens naar Rotterdam gaan, zei Martha.

- Ik?

- Ja, doe het om mijnentwil! Bertha kan erg ziek zijn. Ik ben zo angstig... O, ga Frans... Ze ligt ginds eenzaam. Ze heeft gedood, 't is waar, maar ze is toch onze zuster.

En Hoornaert stemde toe. Hij wilde zijn vrouwtje niets weigeren en in zijn hart had hij veel deernis met het afgedwaalde meisje, dat nu zo zwaar voor haar lichtzinnigheid boette.

Hij vertrok de volgende morgen met de eerste tram. Te Vlissingen trof hij in de trein een Vlaams gezin aan. 't Was de vorige dag over de grens gekomen. De vader was in Holland geïnterneerd en had om vrouw en kinderen geschreven.

Na veel moeite en na aanbeveling van Nederlandse autoriteiten waren de mensen dan toch mogen vertrekken. Maar ze hadden een maand te Gent moeten blijven. Dat was voor de Duitsers een weermiddel tegen spionage.

- Van waar zijt ge ? vroeg Frans, toen hij met de vrouw kennis gemaakt had.
- Van Menen !
- Ik ben van Steenhove.
- Dan zijn we geen verre geburen.
- En hoe gaat het te Menen ?
- Triestig.

Ze was rad van tong en vertelde maar.

- Er werd dikwijls hard gevochten in de omtrek. De Engelsen streden als leeuwen.

- De Duitsers zijn er toch zo kwaad op, zei de vrouw. Ze zouden willen, dat wij ze ook haten, maar dat ziet ge van hier. 't Zijn onze bondgenoten. O, als de Duitsers in Engeland konden geraken, zou 't er nog veel wreder toegaan dan in België...

Maar de Engelsen lachen met de haat.

- Ziet ge wel eens gevangenen ?
- Jawel...

En de vrouw vertelde verder en Hoornaert luisterde met de meeste belangstelling toe, want 't was immers nieuws uit 't eigen, arm afgesloten land.

De trein stopte. Zo was Frans in zijn gedachte verdiept, dat hij onbewust de grote stede genaderd was.

Hij stapte uit en stond in het gewoel der drukke Maasstad. Even moest hij wachten om tot bezinning te komen.

Hij had in een gans andere wereld vertoefd, in zijn verwoest, gemarteld Vlaanderen.

Hier scheen de oorlog zo ver, hoorde men zelfs geen kanon. De mensen gingen en keerden in gewone doen.

Hoornaert vroeg de weg naar het hospitaal. Hij moest lang zoeken eer hij voor het gebouw stond. Vreemd te moede stapte hij binnen.

Bertha Legein ? Ja, die lag op kamer 47. Een zuster bracht er hem heen, een brede trap, een lange gang. Ze opende dan een deur.

- Hier, zei ze stil.

Verlegen stond Hoornaert op de kamer. Bertha zat in een stoel. Ze mocht een uurtje op.

't Was of ze sidderde.

- Gij, Frans, zei ze wat teleurgesteld.

Blijkbaar had ze haar zuster verwacht.

- Martha kan niet weg, antwoordde de jonge boer. Moeder is niet wel. Ge hebt veel complimenten.

- Is moeder ziek ?

- Ziek precies niet, maar toch aan 't sukkelen. En ze kan Martha geen minuutje missen...

Naast het bed stond een wieg.

- Daar ligt mijn kindje, zei Bertha wijzend.

- 't Is goed gezond.

Hoornaert ging even tot aan de wieg... Hij kon toch tegen zijn vrouw niet zeggen, dat hij 't kleintje niet had gezien, maar hij dacht op dit ogenblik aan Desmedt.

- Och, Frans, ik zie het toch gaarne.

- Ja, gij zijt ook de moeder.

- En 't is onschuldig...

- Zeker, dat arm schaap heeft niets misdaan. Maar hoe is het nu met u?

- Ik ben erg ziek geweest. 't Gaat nu beter, liever ware ik er met mijn kindje in gebleven.

- Ge moet moed hebben.

- Ja, maar 't valt zwaar.

- Ge ligt hier goed...

-Heel goed. Desmedt betaalt alles... O, Frans, gij peinst nog dat ik bij hem zal blijven. Maar dat is niet waar.

- Anders wordt ge geheel ongelukkig. Dan leeft ge in schande en de een of andere dag laat hij u toch lopen. Hij is een schelm.

- Dat hij dit alles betaalt is redelijk, maar nu ga ik zelf mijn kost zoeken en tussen ons is alles uit. Een van de zusters zal mij een plaats bezorgen als naaister. En zo zal ik voor mijn kindje en mij kunnen werken. Gij boert, niet waar?

- Ja.

- En moeder is aan het sukkelen! O, dat ik haar kon verzorgen. Maar zij mag het niet weten van dit kind en ik kan dus niet naar ginder komen.

- Misschien toch wel.

- Hoe? Als ik mijn kind uitbested? Neen, dat doe ik nooit.

- Neen, met het kind bij ons.

- En moeder dan?

- Wij kunnen haar zeggen dat het een weesje is, dat wij verzorgen. Nu we zullen daar eens over peinzen en spreken. Gij moet nu eerst helemaal genezen zijn. Martha heeft hier 't een en ander mee gegeven...

Frans reikte een pakje over. Er zaten kinderkleedjes in, zeep, chocolade en andere lekkernijen voor de moeder.

- O, die goede, goede Martha! zei de zieke, en tranen welden in haar ogen. Ze heeft mij dus nog zeer lief.

- Ze heeft zo met u ingezeten. Ze kon er soms niet van slapen.

- En ik zo slecht...

- Gij hebt gedood.

- Ik wist toch beter.

- En ge zijt verleid.

- O, Frans, ik ben zwaar gestraft.

- Ja, dat is waar. Maar nu moet ge maar hoop hebben.

Ze spraken nog een wijle over Martha en moeder en over Gust, tot de vriendelijke zuster kwam zeggen dat de bezoeker niet langer moest blijven.

Men moest nog voorzichtiger zijn met de jonge moeder, die zware koorts had.

- Ik zal Martha toch ook eens zenden, beloofde Hoornaert.

- O ja, ik verlang naar haar.

Frans was nu zelf ontroerd en had diep medelijden.

Maar aan de poort vloekte hij toen hij eensklaps voor Desmedt stond, die naar binnen wilde gaan.

- Kunt ge Bertha nu nog niet met vrede laten? vroeg hij nors.

- Geen scènes, zei de landeigenaar ongerust.

- Wat gaat gij bij mijn schoonzuster doen?

- Haar 't een en ander brengen.

- Laat dat aan anderen over. Gij hebt geen recht meer bij haar te komen.

- Wat zou er van haar geworden zijn zo ik niet voor haar gezorgd had.

- Dat was maar uw plicht.

- Gij trokt er u niets van aan.

- Dat zijn leugens! Gij weet wat wij te Vlissingen aan Bertha vroegen. Wel zeker, we zullen u nog edelmoedig moeten noemen.

- We zullen nu niet twisten.

- Denk eens aan haar moeder, die van verdriet aan 't dolen is. Gij waart zo rijk en machtig, ge hadt alles wat ge wilt! Moest ge nu nog aan die simpele mensen hun geluk ontnemen. En wij zouden u zeker nog de handen moeten likken, omdat ge Bertha niet langs de straat laat sterven. Gij zult er nu niet meer bij gaan!

- Wie zal het me verbieden?

- Ik!

- Geen scènes!

- Ik zal het aan de bestuurster gaan zeggen, dat ze u buiten moeten houden en gij een gemene, laffe verleider zijt, die vrouw en kind in België liet!

- Peins nu eens een ogenblik na! Moet gij uw zuster in de schande dompelen?

- Dat hebt gij gedaan?

- In 't hospitaal menen ze, dat haar man soldaat is... en zij dus gehuwd is... Gij wilt dus Bertha zelf gaan bekend maken als een meisje dat geen man heeft. Ik zorg nu voor haar! Als ge wilt dat ik de handen van haar aftrek, is 't mij ook wel!

- Ja!

- En wie zal dan alles betalen?

- Ik.

- Gij komt wel wat laat met uw mildheid.

- Gij hebt maar gedaan wat uw plicht was, maar als ik nu merk, dat ge met Bertha in betrekking wilt blijven, verbied ik u haar nog te helpen.

- Zij wil het immers zelf, dat ik alles betaal. Zij weigert hulp van huis.

- Wil zij het zelf?

- Dat weet ge toch.

- Maar ze wil los zijn van u.

- Als ze genezen is kan ze gaan waar ze wil. Maar nu blijf ik hier niet meer krakelen...

Frans Hoornaert ging verder.